

Pri sosedovih.

(Angelar Zdénčan.)

I.

Rad sem zahajal k sosedovim k svojemu tovarišu in součencu Tonetu. Skupaj sva se igrala, skupaj v šolo hodila in skupaj pasla vsak nekaj glav živine — dosti je tako niso imeli ne pri sosedovih, ne pri nas. Pasla sva živino, jeseni pa, ko je bila koruza dobro mlečna in krompir debel, tudi sama sebe. Pa to, kako sva lomila skrivaj koružo in kopala krompir, bom znabiti drugič pripovedoval; danes pride nekaj zgodovinskega na vrsto, ki se tiče sosedovih.

„Kaj zgodovino nam boš pravil? Tega pa že ne verujemo, da bi se bilo v vaši vasi ali pa celo pri sosedovih dogodilo kaj zgodovinsko imenitnega!“ Tako slišim ugovarjati svoje bralce. A jaz si ne dam sape zapreti in še jedenkrat zatrdim, da bom popisal zgodovino našega soseda. Kaj bi tisto! Če je imenitno slišati ustanovitev mesta Rima, zakaj bi ne bilo še imenitnejše — vsaj zame in našega soseda — slišati zgodovino njegove hiše.

Pa, glejte no, saj še nisem povedal, kako se je reklo našemu sosedu. Zato toliko ugovarjanja. Pri Turku se je reklo, pri Turku. „A, tako, to je pa kaj družega. Turki so pa že zgodovinski narod, dasi niso vredni, da bi bili. Potem pa smeš pripovedovati o Turkih-sosedih, naj bodo že res ali ne.“ Ker smo se sporazumeli mej seboj, zato precej lahko pričnem.

Velikokrat sem premišljeval, zakaj se pravi pri sosedovih pri Turku, pa vsa moja domišljija me ni privedla do pravega zaključka. Radoveden sem bil od nekdanj, kar sem — Bog mi odpusti — tudi še sedaj.

Moj prijatelj Tonče je moral pretrpeti mnogo zabavljic, ker so mu drugi tovariši nagajali, da je turškega rodu, jaz sem ga pa branil, češ, da se zato pravi pri Turku, ker so se njegovi dedje hrabro borili proti Turkom. Pa nobeden ni bil prepričan o svoji trditvi, ne jaz, ne Tončetovi zasmehovalci.

A zvedeti sem le hotel, odkod je to ime, zato sem pa vprašal nekoč vaškega ubožca Jernača, ki je bil star malo manj ko Abraham, kakor je sam trdil. Če kdo, bo ta vedel zgodovino sosedovo, posebno ker je bil v mladosti vojak in se je gotovo boril s Turki, kakor smo si domnevali v bujni svoji domišljiji.

In res je vedel Jernač; saj je pa tudi vse vedel, ker je kaj skusil doma in po svetu.

Pripovedoval nam je neke nedelje popoldne ravno pri Turkovih, ko se nas je nabrala polna kopica otrok, sledečo staro povestico:

Pred davnimi davnimi leti — mi otroci smo si mislili, da je bilo to takrat, ko je bil še Jernač vojak — so hodili v našo deželo še hudi Turki ropat in plenit, morit in požigat. Nekdaj so prišli tudi v našo vas. Bilo je po letu, ko so bili še poljski pridelki zunaj. Prestrašeni ljudje so se poskrili v ono-le jamo in grad, ki je nad našo vasjo. Pri tem pokaže s svojo palico na kraj, kjer je stal res nekdanj grad, a so sedaj gole razvaline in zadej je

pa vhod v prostorno jamo. Vsi ljudje so odšli, nikogar ni bilo več v vasi. Ko so bili vsi ljudje in večinoma tudi naše blago na varnem, so pridrli Turki. Vse so oropali, kar so mogli še dobiti po polju in po hišah; potem so pa hiše zažgali. Vse so zažgali, samo jedne ne in ta je bila — pri Turku, našega soseda hiša. V nji se je namreč nastanil paša — tako se pravi višjemu poveljniku pri Turkih, ki je imel s seboj jako krasnega dečka.

Tako ga je ljubil, da se ni mogel ločiti od njega, ampak ga je tudi s seboj vodil na vojsko. Ménil je, da je pri njem najbolj na varnem.

Pa naši so se takrat moško držali. Pet dnij so Turki naskakovali grad, pa mu niso mogli nič. Da, nazadnje so se še naši tako ohrabрили, da so jo z grajskim vitezom na čelu udarili na sovražnika in ga zadržali v beg. E, takrat so bili naši vaščani tiči. Še celo pašo (Jernač je rekel „pašeto“) so pobili kakor zajca. Ménil je zbežati s sinom, pa ta turška stvar mu je nekaj neprilik delala, da ni mogel naglo ulti, zaostal je za družimi in ravno tega soseda — to se pravi njegovega pradedu — kol ga je tako česnil po glavi, da se je mrtev zgrudil s sinom na zemljo. Otroku, ki je takrat štel kacih osem let ali pa še ne, se ni zgodilo nič žalega. Vzel ga je sosed za svojega, učil ga naše vere in takratni župnik ga je krstil. Popolnoma se je ponašil in se pozneje še s Turki boril. Da, še celo posestvo je prišlo na njegove roke, in ljudje so mu rekli odslej Turek, kar se je še sedaj ohranilo pri hiši. Turek je bil, a dober Turek, zato se ga je Bog usmilil, da ga je privedel mej nas. — Tako je končal stari Jernač svojo povest in iztrkal pepel iz svoje kratke pipice, potem pa nas tako živo pogledal, kakor bi hotel reči: Vidite, kaj vse jaz vem.

Mi smo pa strmé gledali sedaj hišo, v kateri je že kdaj prebival turški paša, sedaj Jernača, ki je vedel vse take stare reči. Tedaj se oglasi jeden in pravi: „Stric Jernačev, kje ste pa vi bili? Ali se niste tudi vi takrat s Turki vojskovali?“

„E, seme nespametno“, pravi Jernač, „kje sem jaz bil, ko so bili Turki v naši vasi. Tega je več ko tristo let.“

In znova smo se čudili. Nič več niso dražili otroci Tončeta, ker so videli, kako stara je že hiša. Vsi smo dobili neko spoštovanje do nje in nje stanovnikov. Mrak in lakota nas je tisti večer kmalu potem razgnala od Turkovih.

II.

Kmalu po onem pripovedovanju Jernačevem smo brali tudi v šoli o Turkih in njih napadih na našo domovino, pa tudi o naših taborih. Z vneto besedo nam je gospod učitelj pripovedoval o silnem trpljenju naših pradedov in o krvoločnem ravnanju divjih Turkov proti našim dedom. Pravil je, kako so morili naše može in žene, kako so odpeljavali deklice v sramotno sužnjost in mladeniče v ujetništvo. Tam so jih izredili v krivi mohamedanski veri in jih pozneje pošiljali v vojsko na rodno zemljo, morit rodne brate. Ti so bili najhujši in se zvali janičarji. In še mnogo mnogo je pripovedoval učitelj o njih, česar pa ne ponavljam, ker je že tako znano večini bralcev. Česar nam ni

naslikala zgovorna beseda učiteljeva, okrasila in dopolnila je živa naša domišljija, ki si je še Turke slikala morda bolj črne, kakor so v resnici.

Vsi smo sovražili iz dna srca Turke, in marsikak neprijazen pogled je zadel sosedovega Tončeta. To je zapazil tudi učitelj in nas smeje posvaril, da nima Tonče nič s Turki opravka, dasi se tako piše. Ime ne znači še njegovega bistva. Takrat pa je završalo po šoli in marsikak klic se je začul, da so bili Tončetovi pradedje Turki. Učitelju smo povedali Jernačevo povest o onem paši in njegovem sinu.

Zmajal je z rameni naš gospod učitelj in dejal: „Mogoče, da je res bilo tako, a take vrste povesti se pripovedujejo tudi drugod. Najbrže se je res kdaj kje v naši domovini to dogodilo, potem se je pa ta povest razširila po vsej deželi, in ljudje so jo pridejali vsaki hiši, kjer je bilo količkaj povoda in razloga. Mogoče, da se je tudi pri Turkovih tako zgodilo. Pa če bi bili tudi njegovi pradedje res Turki, ga ne smete sovražiti, ker on ni nič tega kriv. Saj sami pravite, da se je tisti Turek pozneje celó boril proti svojim divjim rojakom.“

Zopet smo začeli pozorno poslušati učiteljeve besede. On je pa nadaljeval: „Ravno letos sem bral v nekem nemškem listu povest, ki je precej podobna Jernačevi. V neki kraj na Gorenjskem so pridrli okrog l. 1585. Turki. Glavni vodja — pri Turkih paša imenovan — je imel s seboj svojo ženo in sinka, ki je imel komaj dve ali tri leta. Poveljnik vasi in krščanskih junakov se je imenoval pa vitez Volk. Ta je s svojimi junaki napal turški šotor, premagal Turčine in jih mnogo pobil. Drugi so prestrašeni ubežali. Mej ubitimi je bil tudi turški paša. Ko je žena videla, da je njen mož mrtev, prestrašila se je in zbežala. Ker se je pa bala, da je ne bi njen sin oviral pri begu, vrgla ga je neusuiljena mati na neko njivo, na kateri je ravno bob rasel. Ko so pa zmagalci pozneje preiskovali turški šotor in okolico, našli so v bobu jokajočega turškega otroka. Vsi so bili nanj jezni, in nekateri so ga hoteli že umoriti, kar se oglasi mož iz bližnje vasi, rekoč, da hoče dete za svoje vzeti; ni imel namreč nič svojih otrok. Drugi so se mu smejali; on pa je odnesel malega nepokojenca svoji ženi, da ga odredi. Bil je krščen in krščansko vzrejen. Ker so ga pa v bobu našli, imenovali so ga v ta spomin Bobiča. Ko je odrasel, postal je vojak. V vojski se je boril zoper Turke tako hrabro, da ga je cesar očitno pohvalil in ga imenoval najhrabrejšega vojaka svojega. Zato ga je pozneje cesar zaradi njegove hrabrosti povzdignil tudi v plemeniški stan.“

Tako je pripovedoval gospod učitelj o turškem dečku, in mi smo ga zvesto poslušali. Še dostikrat smo se pozneje razgovarjali o Turkih in o onem plemenitem vojaku, sinu paševem.

Sosedovega Tončeta niso odslej več zasmehovali, ker so uvideli, da je tudi Turek dober, ako je le v naši veri vzgojen.

Tako sem izpolnil svojo nalogo, ko sem obljubil pisati zgodovino sosedove hiše. Ako znabiti ni resnična ona povest o sosedovem Turku iz naše vasi, je pa vsaj resnična druga o onem dečku na Gorenjskem, ki je bil vojak

in pozneje celo v plemeniški stan povzdignen. Sosedov Tonče je pa sedaj že vrl mladenič in nič se mu ne pozna, da bi bili njegovi pradedje kdaj Turki. No, resnica ostane, če so tudi bili: Tudi Turki so dobri, ako so v krščanski veri vzgojeni.

N a g o r i.

Tam doli reka se pení,
Ob skale silne se drobí;
Tu solnce sije mi svitló —
Kako lepo je in krasnó!

Prijatelj, pridi sèm z menoj,
Pokažem čudes ti nebroj,
Lepoto naših ti gorá,
Ki drug jo kraj težko imá!

Očnice zale tu cvetó,
Tam skale silne spó v nebó;
Očnič pa in planin gospod
Je dragi mi slovenski rod!

Slovenski rod na lastnih tleh,
Ki lepših ni nikjer od teh:
Najlepši svet mi je planin —
Ker jaz, ker jaz planin sem sin.

A. P.

Svetniki-ljubitelji in ljubljenci živalij.

(Po Fr. Lindenu priobčuje Jos. Volc.)

XLIV.

Posebno rad je imel sv. Frančišek jagnjeta. Ko je bival l. 1222 v Rimu, je imel vedno jagnje pri sebi, da ga je spominjalo na Jagnje božje. — V samostanu pri „sveti Mariji angeljski“ v Asizu je dobil ovčico v dar. Vesel je bil tega daru, ker je podoba krotkosti. Ovčici je rekel, kakor da bi ga mogla razumeti, naj le tudi prihaja, kadar bodo molili, pa bratov ne sme motiti. Kadar so šli menihi v kor opravljat cerkvene molitve, je kar sama prišla v cerkev, legla na tla pred oltarjem presv. Device, položila skupaj prednje noge in začela prav tiho meketati, kakor bi tudi hotela hvaliti Boga. — Na poti proti Sijeni je prišel mimo črede ovac, ki se je pasla na polju. Po svoji navadi jo prijazno pozdravi. Takoj popustijo ovce, ovni in jagnjeta svojo pašo, pritečejo k njemu, povzdignejo glavice in razodevajo po svoje, kako so vesele, čemur se zelo čudijo pastirji in spremljevalci svetnikovi.

XLV.

Blizo sobice sv. Frančiška v Porcijunkuli je sedel skržák (cikada) na smokvinem drevesu. Svetnik ga pokliče in takoj mu prileti na roko. Svetnik jame prigovarjati: „Ljubi bratec skržák! hvali no Gospoda našega, svojega Stvarnika, s svojo pesmico!“ in precej začne cvrčati in ne preneha, dokler na njegovo povelje ne odleti zopet nazaj na drevo. Tam je živalica ostala osem dnij in je prihajala, pela in odhajala, kakor ji je velel svetnik. Slednjič pa pravi svetnik svojim tovarišem: „Odslovimo svojega brata